

Lennart von Post

LENNART von POST

16/6 1884—11/1 1951.

Tirsdag d. 11. Januar døde LENNART VON POST. Med ham har nordisk Geologi mistet sin markanteste Skikkelse, en Forsker af det store Format.

LENNART VON POST blev født d. 16/6 1884 paa en stor Gaard i Västerås. Efter endt Skolegang i Västerås tog han til Uppsala for at studere Naturvidenskab. Her hørte den nybagte Student et Foredrag af RUTGER

SERNANDER om den store gotlandske Mose Mästermyr, der skulde torlægges. VON POST øjnede straks de Forskningsmuligheder, der derved blev skabt, og rejser samme Aar til Gotland for nærmere at studere Forholdene. Han finder et aabent Profil gennem Litorina-Strandvolden, der afstænger Mästermyr, og hans skarpe Øjne ser straks ved det første Besøg paa Stedet, at Strandvolden ikke udgør en Enhed, men bestaar af to adskilte Generationer, en nedre, ældre og en øvre, yngre Afdeling, af hvilke den sidste diskordant overlejrer den første. Aaret efter publicerer han Afhandlingen: »En profil genom högsta litorinavallen på Södra Gotland«. Intet i dette fortrinlige lille Arbejde, der sammen med KJELLMARKS Undersøgelse af Järavallen blev Udgangspunkt for hele den store Litteratur om Litorinahavets Oscillationer, røber, at dens Forfatter kun er 18 Aar.

Jeg har omtalt LENNART VON POST's første Undersøgelse saa udførligt, fordi den maaske allerklarest belyser hans Talents Oprindelighed. Samtidig maa det dog erindres, at LENNART VON POST i Uppsala kom til et højt-udviklet videnskabeligt Milieu. A. G. HÖGBOM og RUTGER SERNANDER blev hans inspirerende Lærere, som kom til at præge hans videnskabelige Udvikling.

Dette træder klart frem i VON POST's næste større Arbejde: »Norrländska Torfmossestudier. I.« Det var aabenbart HÖGBOM, der vakte hans Interesse for Norrland, og det er SERNANDER's Klimavekslingsteori, han søger og finder bekræftet i de norrlandske Moser. Afhandlingen er et Indlæg i Diskussionen mellem GUNNAR ANDERSSON og SERNANDER. GUNNAR ANDERSSON var en grundig, nøgtern og forsigtig Videnskabsmand, hvis Metoder til Studium af Makrofossiler VON POST anvendte. Men det var SERNANDER's intuitive Vidsyn, der drog den unge stortalagte Student til Tørvegeologien. VON POST erkendte dog ogsaa GUNNAR ANDERSSON's store Fortjenester. Ikke uden Beundring taler han om GUNNAR ANDERSSON's »monumentale monografi öfver hasselens forntida och nutida utbredning i vort land«.

VON POST's følgende Undersøgelser over de sydsvenske Mosers Stratigrafi udmærker sig ved en stadig stigende metodisk Eksakthed. Afhandlingen: »Einige südschwedische Quellmoore« betegner baade Højdepunktet af og Afslutningen paa denne første af SERNANDER prægede Fase af LENNART VON POST's videnskabelige Forfatterskab. De stratigrafiske Undersøgelser, over Vældmoserne er udført med en saadan Grundighed, at Arbejdet den Dag i Dag næppe er overgaaet. Men desuden indeholder Afhandlingen paa to Punkter noget principielt nyt, der peger mod Fremtiden: en ny Inddeling af Moserne og de første Pollendiagrammer.

VON POST indleder sin Afhandling med en Paapegning af, at man endnu mangler et rationelt, almindeligt antaget System af de forskellige Mose typer, og foretager derefter selv en Inddeling af de sydsvenske Moser paa Grundlag af genetisk-stratigrafiske Karakterer. Denne Gruppering er et afgjort Fremskridt, men først hans 10 Aar senere foreslaaede Adskillelse af den topogene, den ombrogene og den soligene Mose type betegner et radikalt Brud med det traditionelle. Inddelingen bygger paa et enkelt, men ganske afgørende Forhold, Oprindelsen af det Vand, der betinger Tørvedannelsen, og den er virkelig blevet det rationelle, almindeligt an-

tagne geologiske Mosesystem, VON POST efterlyste 1916. Det er saa simpelt som Columbus Æg, men VON POST kom ikke sovende til det.

I de mellemliggende Aar havde han haft Lejlighed til at erhverve sig et enestaaende Kendskab til de svenske Mosers Stratigrafi. Siden 1910 havde VON POST været Statsgeolog ved Sveriges geologiske undersökning, og da denne Institution under den første Verdenskrig satte sin store »torvinventering« i Gang, blev VON POST den selvskevne Leder. Undersøgelsen gennemførtes med stor organisatorisk Dygtighed, idet der i lige Grad toges Hensyn til baade praktiske og rent videnskabelige Interesser. Rigdommen paa uforstyrrede Moser, som Sverige — i Modsætning til Danmark — ejer, gjorde det muligt at samle et overmaade stort og værdifuldt videnskabeligt Materiale. VON POST havde det Held at have en Stab af fremragende Forskere ved sin Side, og mange betydningsfulde Resultater udsprang af dette Samarbejde. Jeg skal nøjes med at nævne to Ting, VON POST's eksakte Klassificering af Tørvearterne og GRANLUND's grundlæggende Monografi over de svenske Højmosers Geologi.

Navnet LENNART VON POST vil dog altid først og fremmest være knyttet til Pollenanalysen. At Moseaflejringer indeholder velbevarede Pollenkorn havde man længe vidst. Det var hos Botanikeren Professor LAGERHEIM i Stockholm, at VON POST som ung Student fik sin første Indførelse i fossilt Pollen, og VON POST har ofte givet Udtryk for sin Taknemmelighedsgæld til LAGERHEIM. Men VON POST er den første, der fuldtud forstod de Muligheder, der forelaa, og det var ham, der skabte den kvantitative Metode, der alene fortjener Navnet Pollenanalyse. Ved det skandinaviske Naturforsker møde i Kristiania 1916 forelagde VON POST Principperne for sin Metode; det er de samme som i alt væsentligt følges den Dag i Dag.

Ved det næste skandinaviske Naturforsker møde, der holdtes i Göteborg 1924, er den pollenanalytiske Undersøgelse af Sydsverige allerede saa fremskredet, at VON POST kan give en Oversigt over »de sydsvenska skogarnes regionale historia under post-arktisk tid«.

Først nu begynder Pollenanalysens Sejrs gang udenfor Skandinavien, og 1929 kan VON POST give den første sammenfattende Oversigt over den postarktiske Historie af de europæiske Skove efter de foreliggende Pollendiagrammer. Samme Aar redegør VON POST endnu en Gang, og først nu paa et Verdenssprog, for Principperne i sin Metode: »Die Zeichenschrift der Pollenstatistik«. Disse to smaa Arbejder fra 1929 er de sidste fra VON POST's Haand, i hvilke Vegetationshistorie og Pollenanalyse er det egentlige Emne.

VON POST's Lærere, SERNANDER og LAGERHEIM, var Botanikere, ligesom ogsaa GUNNAR ANDERSSON og NATHORST. Men VON POST selv var Geolog. Levende og interesseret fulgte han Vegetationshistoriens videre Udvikling, men for ham selv var Pollenanalysen først og fremmest en Metode til at datere Aflejringer.

Udredningen af sit Lands Niveauforandringer blev det Emne, der i stadig stigende Grad kom til at beskæftige VON POST, efter at han i 1929 var blevet GERARD DE GEER's Efterfølger som Professor i Geologi ved Stockholms Högskola. Som altid lagde han en fast og nøje gennemtænkt Plan. Alle de Metoder, der kunde tænkes at kaste Lys over en eller anden Side

af hans Problemstilling, tog han i sin Tjeneste: Strandlinieundersøgelser, Pollenanalyse, Diatoméstatistik og kemiske Analyser var de vigtigste. Men alt dette var kun Midler, det store Maal, han stræbte efter, var en Kurve for Højdevekslingerne i Verdenshavets Overflade. Ingen kendte bedre end von Post de store Vanskeligheder ved at adskille Bevægelser i Jordskorpen fra Vandstandsvekslinger i Verdenshavets Overflade, disse to store Komponenter ved Niveauforandringerne som han udtrykksfuldt betegner som α og ω . I Viskanfjorden i Halland mente han at have fundet det ideelle Sted til Adskillelse af α - og ω -Effekten, og her gennemførte han sammen med sine unge Medhjælpere en storstilet Undersøgelse; alene Markarbejdet tog 12 Aar. Døden hindrede ham i at fuldføre dette Værk.

LENNART VON POST var den fødte Forsker. Vidsyn, Klarhed, Grundighed og streng Saglighed præger hele hans Forfatterskab. Han var ikke bange for et skarpt Standpunkt, men naar nyt Materiale syntes at tale imod en af ham tidligere fremsat Opfattelse, var han altid rede til klart at sige fra. Typisk er følgende Passus, der findes i Afhandlingen »Vänerbassängens Strandlinier«: »I själva verket har det visat sig, att den uppfattning, till vilken mina första iagttagelser ledde mig, var grundväsentligt oriktig.«

I sine Velmagtsdage virkede von Post meget inspirerende. Hans Vitalitet var forbavsende. Paa Ekskursioner var han utrættelig. Trods sit store Korpus var han altid i Spidsen, altid veloplagt og ladet med Energi.

Besøgte man ham i hans Arbejdsværelse, gav han sig Tid til at demonstrere og helst diskutere sine Undersøgelser. Han var ikke ømskindet overfor Kritik. Fremsattes den spagfærdigt, kunde han maaske overheøre den, men blev man ivrig og skarp, vakte hans Opmærksomhed og Interesse. Sine Elevers selvstændige Undersøgelser og Problemer omfattede han med samme levende Interesse som sine egne.

VON POST var Aristokrat, han havde ikke den ringeste Interesse i Popularitet. Derimod værdsatte han videnskabelige Æresbevisninger. Uden Tvivl glædede det ham meget, at Dansk Geologisk Forening valgte ham til Æresmedlem, og at Københavns Universitet i Fjor udnævnte ham til Æresdoktor.

Forskning var for von Post et stort Privilegium, som alt andet maatte underordne sig. Den samme Indstilling ventede han hos andre, og det har ikke altid været let at være hans Medhjælper. Han sagde sin Mening uden Omsvøb, og kunde maaske til Tider virke haard.

I sine sidste Aar blev von Post en ensom Mand. Hans Venner havde svært ved at følge ham i hans uhyre indviklede Undersøgelser i Viskanfjorden. Opgaven syntes næsten titanisk, især ogsaa fordi von Post denne Gang ikke havde en Stab af erfarne og selvstændige Medarbejdere i Ledelsen af Arbejdet. Men von Post selv var fyldt med Ildhu og Optimisme.

Midt i det hele ramtes von Post af en haabløs Sygdom. Fra nu af blev hans Arbejde et Kapløb med Døden. Flere Gange var han ved at bukke under, men hans stærke Livsvilje hjalp ham over Krisen. Saa snart han var over det værste, kastede han sig paa ny over Arbejdet uden at ænse sin Sygdom. I et Kort til mig fra 1947 skildrer von Post med Humør, hvordan han, der paa det Tidspunkt kun med Besvær kunde gaa, deltager

i Strandlinie-Nivellementerne som Stångpojke — bærende paa et Stadie og en Klapstol til at hvile sig i.

Legemligt var von Post blevet en nedbrudt Mand, men sjæleligt forblev han rank, til Døden gjorde en Ende paa hans Arbejdsdag.

Der er noget organisk, helstøbt over von Post's Livsværk. Grunden er den, at han i hele sit videnskabelige Forfatterskab arbejder henimod ét stort Maal. De to Emner i hans Produktion, Studiet af Moserne og Udredningen af Niveauforandringerne, er for ham kun to Sider af det samme Problem. Dette kommer til Udtryk i hans Vega-Foredrag, som han holdt, da han fik Vega-Medaillen. En objektiv Udredning af Jordens postglaciale Klimahistorie kan følge to Veje, siger han. Den ene, en Genvej, gaar over Verdenshavets Vandstandsforandringer, thi denne Kurve giver et samlet Udtryk for Balanceforholdet mellem Landisdannelse og Landissmeltning paa Jordkloden i sin Helhed. Den anden Vej gaar over Undersøgelser af et tilstrækkelig stort Antal Omraader, planmæssigt fordelt over alle Jordens Klimaregioner. Og her er Pollenanalysen det vigtigste Hjælpe-middel. Den sidste Plan burde, mente von Post, organiseres af yngre Forskere; den første haabede han selv at kunne gennemføre i Viskan Fjorden.

Von Post døde midt i dette Kæmpearbejde, og man kan vanskeligt forestille sig, at det kan fuldføres af nogen anden. Vi har kun Brudstykker til at vidne om Storheden i hans Maal. Men von Post's øvrige Livsværk staar fuldendt og klart, og kaster Glans over hans Land. Hans Venner er taknemmelige over, at det forundtes dem at kende dette usædvanlige Menneske.

Ære være hans Minde.

JOHS. IVERSEN.